

ASSOCIATION CULTURELLE DE KYMI
MUSÉE FOLKLORIQUE

Vassili LOULIS (1901 - 1972)

Marin et écrivain

Né en 1901 à Kymi dans une modeste famille de marins il est parti dès l'âge de 11 ans travailler à Athènes tout en continuant ses études à l'école du soir, pour les enfants démunis, de l'Association littéraire "Parnassos".

En 1918, il embarque sur les cargos comme mousse, ouvrier-marin et chauffeur jusqu'en 1939. Atteint de tuberculose il est mis à la retraite obligatoire par la Marine marchande et rentre définitivement à Kymi.

Il participa activement à la Résistance, responsable de secteur de l'E.A.M. (Front National de Libération) et pendant la guerre civile il prend le maquis et vit en fuytif dans des grottes de montagne au nord de Kymi pendant 7 mois. Par la suite, il avait à subir les conséquences du fait d'être "fiché" à la police.

Il est élu membre de la Société des Auteurs Grecs depuis le début des années 50. Célibataire, il réside dans son village n'ayant pas les moyens de se payer un loyer à Athènes, et se refusant de faire "serveur de restaurant", comme on le lui a proposé.

Se sentant pris d'une envie viscérale d'écrire, il publiait, à partir de 1921, des nouvelles dans des revues populaires d'Athènes, mais il n'avait pas "l'arrogance" de se prendre pour un écrivain avec le peu d'instruction qu'il possédait.

A côté des noms de Sartre et de Camus

Toute son œuvre est une série d'accouchements douloureux et longs qui nous exposent crûment les injustices et souffrances, les peurs et bouleversements de l'homme et de la société du vingtième siècle.

En 1969, il écrit dans son dernier essai, "Marabout", qu'une des rares satisfactions de sa vie était "[...] la traduction à Paris dans les Lettres Françaises, où mon nom, humble et inconnu, s'est trouvé à côté des noms de Sartre et de Camus dans les sept exemplaires qui diffusaient mon Hécube échevelée [...].

Je ne sais pas si d'autres écrivains Grecs ont été publiés dans les Lettres Françaises. Peut-être que si, mais je ne le sais pas [...]. Mon nom était cité à côté des grands, à côté des noms de Sartre et de Camus et moi le crétin je me préoccupais de ma maladie, si c'était ou pas un cancer, comme si je n'allais jamais mourir sans le cancer, j'allais devenir immortel."

Un témoignage authentique sur la vie des ouvriers marins à l'empreinte marquée par l'époque de l'écrivain.

Il écrivit son roman *Hécube échevelée* à Kymi en 1949. C'est la vie d'un marin qui part sur les bateaux travailler, gagner de l'argent pour acheter un chalut et devenir capitaine à son tour. Mais la société est injuste, les armateurs l'exploitent et détournent son propre brevet en nommant leurs favoris à sa place ...

Un vieux proviseur à la retraite qui venait passer ses vacances à Kymi, lui avait conté, à l'enfant qu'il était, la tragédie d'Hécube, la vieille Reine, qui a vu du haut des remparts de son château son fils aîné se faire tuer par les Grecs, et traîner mort attaché derrière un char, sous les yeux des siens et de sa propre mère. Et l'infortunée Reine le voyant ainsi, s'arrachait les cheveux et se lacérait les chairs.

Et Vanghéli, le marin du roman, qui n'est autre que Loulis lui-même, ténébreux et solitaire, le cœur écrasé par son destin, se mit à écrire ce conte comme pour s'arracher les cheveux, comme pour se lacérer les chairs.

Traduit en français par Claire Sainte-Soline
il est diffusé dans les *Lettres Françaises*, dirigées par Aragon,
avant d'être publié à Paris en 1961.

C'est une enseignante et écrivaine grecque, Smaragda Mostratou qui a envoyé le livre de Loulis à son amie parisienne Angéla Medici-Valiadis (docteur ès lettres, pédagogue, fondatrice de l'Ecole active de Saint-Cloud), qui était très liée à Claire Sainte-Soline. Angéla Medici-Valiadis a proposé, lu et traduit mot à mot le texte grec à la romancière française l'aidant ainsi à la rédaction de la version française. Sainte-Soline s'est chargée de la promotion du livre auprès de Louis Aragon, directeur des Lettres Françaises, qui l'a publié dans son journal en 1959, sur sept feuillets illustrés par Luc Simon. Deux ans plus tard il était édité, en livre, par la Maison Bernard Grasset à Paris.

L'historique de cette traduction en France est relaté en détail par Smaragda

Mostratou dans un dossier consacré à Vassili Loulis, dans le magazine politique grec ANTI en janvier 1983.

Συλλογή Λαογραφικού Μουσείου Κύμης

Collection du Musée Folklorique de Kymi.

Jeu*di* 20.4.1961

34, RUE DU COTENTIN
PARIS (XVe)
TÉL. SÉGUR 78-08

Très touchée par votre critique "d'Hécube" parue dans "Arts".
C'est un texte exceptionnel, vous l'avez fort bien vu et expliqué.
On y retrouve une fatalité inexorable, comme dans Eschyle.

Vous avez été le premier à signaler au public ce livre qui
risque de se perdre dans le fatras de la production actuelle. Ce
serait dommage.

Votre réflexion sur la préface m'a fait sourire. Pensez-
vous que ce soit facile d'accrocher le public ? "Vassili Loulis" ?
Inconnu.

Et êtes vous bien sûr que si je n'avais pas amorcé l'hameçon
vous avez ouvert ce petit livre ? La vérité est que j'ai pris ce
texte à cœur et que je le défends de mon mieux.

Merci de m'avoir aidée

Avec toute ma sympathie

Claire Sainte-Soline

*Lettre de Claire Sainte-Soline à Christian Dedet
Journaliste, écrivain et médecin
(Conservée dans les archives du destinataire)*

"[...] Claire Sainte-Soline, très touchée par ma critique d'*Hécube échevelée*, dans *Arts*, d'autant plus que j'aurais été le premier et peut-être le seul à signaler la traduction de ce texte de Vassili Loulis qu'elle qualifie d'exceptionnel. On y sent jusqu'au vertige une fatalité inexorable, comme dans Eschyle".

*Extrait du livre de Christian Dedet
Sacrée jeunesse, Chronique des «sixties»
Les Editions de Paris, Max Chaleil, page 198, 2003*

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΥΜΗΣ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΥΜΗΣ

Βασίλης ΛΟΥΛΗΣ (1901 - 1972)

Ναύτης και συγγραφέας

Γεννήθηκε στην Κύμη, το 1901, από μια φτωχή οικογένεια ναυτικών και από 11 χρονών πήγε να δουλέψει στην Αθήνα, ενώ συνέχιζε τις σπουδές του στη νυχτερινή σχολή του Φιλολογικού Συλλόγου «Παρνασσός» για τα άπορα παιδιά.

Το 1918 μπαρκάρισε στα φορτηγά πλοία μούτσος, ναυτεργάτης και θερμομαστής, ώσπου αρρώστησε το 1939 από φυματίωση, βγήκε υποχρεωτικά σε σύνταξη κι επέστρεψε στην Κύμη.

Ήταν ενεργό μέλος στην Αντίσταση, υπεύθυνος τμήματος του Ε.Α.Μ. και στον Εμφύλιο πέρασε στην παρανομία κρυμμένος σε σπηλιές επί 7 μήνες, στα βουνά βόρεια της Κύμης. Κατόπιν «είχε το σχετικό φάκελο στην Αστυνομία και τις συνέπειές του».

Από τις αρχές της δεκαετίας του '50 εξελέγη μέλος της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών. Έμεινε ανύπαντρος κι έζησε στο χωριό του, επειδή δεν μπορούσε να πληρώνει ενοίκιο στην Αθήνα, και δεν ήθελε να κάνει το γκαρσόνι σ' ένα εστιατόριο, όπως του είχαν προτείνει.

Ένωθε μια ακατανίκητη εσωτερική ανάγκη για το γράψιμο κι από το 1921 δημοσίευε αφηγήματα σε λαϊκά περιοδικά της Αθήνας, αλλά είχε τη γνώμη ότι ήταν «μεγάλη αναίδεια με τα λίγα γράμματα που ήξερε να θέλει να παραστήσει το συγγραφέα».

Δίπλα στα ονόματα του Σαρτρ και του Καμί

Ολόκληρο το έργο του είναι μια σειρά από οδυνηρούς και μακρόχρονους τρεκτούς που μας εκθέτουν ωμά τις αδικίες και τα βάσανα, φόβους κι αναστατώσεις του ανθρώπου και της κοινωνίας του 20ού αιώνα.

Το 1969, στο τελευταίο του δοκίμιο, «Μαραμπού», γράφει ότι μια από τις «μικροχαρές» της ζωής του ήταν «[...] η μετάφραση στο Παρίσι και τα *Lettres Françaises*, που το όνομά μου το φτωχό και άγνωστο ήταν δίπλα στους Σαρτρ και του Καμί τα ονόματα στα επτά φύλλα του που δημοσίεψε τη *Λυσίκομο Εκάβη* μου [...]».

«Δεν ξέρω πολλούς Έλληνες λογοτέχνες που δημοσιεύθηκε δουλειά τους στο *Lettres Françaises*. Μπορεί να είναι και να μη τους ξέρω [...]. Το όνομά μου μπήκε δίπλα στα πιο μεγάλα ονόματα, δίπλα στους Σαρτρ και του Καμί το όνομα και γω συλλογίζομουν την αρρώστια ο ηλίθιος, ότι μπορεί να είναι και καρκίνος, λες και χωρίς τον καρκίνο δεν θα πέθαινα ποτέ, θα γινόμουν αθάνατος». (Άπαντα, τ. Β', Κέδρος, 1980, σ. 312-313).

Μια γνήσια μαρτυρία για τη ζωή των ναυτεργατών με έντονη τη σφραγίδα της εποχής του συγγραφέα.

Το μυθιστόρημα *Λυσίκομος Εκάβη* το έγραψε στην Κύμη, το 1949. Είναι η ιστορία ενός νέου που φεύγει στα καράβια για να κερδίσει λεφτά να αγοράσει ένα καϊκι να γίνει κι αυτός καπετάνιος. Αλλά η κοινωνία τον αδικεί, οι εφοπλιστές τον απατούν, χρησιμοποιούν το πτυχίο του για να διορίσουν άλλους στη θέση του ...

Όταν ήταν παιδί ένας γερο-γυμνασιόρχης, που περνούσε τις διακοπές του στην Κύμη, του διηγήθηκε την τραγωδία της Εκάβης, της γριάς βασιλίσσας που της σκότωσαν οι Έλληνες το πρώτο της παιδί κι ύστερα δέσανε το κορμί του πίσω από μια καρότσα και το σέρνανε κάτω από τα κάστρα να το βλέπουν οι δικοί του από ψηλά, να το βλέπει και η μάνα του. Και εκείνη η κακομοίρα το 'βλεπε και τραβούσε τα μαλλιά της κι έσχιζε τις σάρκες της.

Και ο Βαγγέλης, ο ναύτης του μυθιστορήματος, είναι ο ίδιος ο Λούλης, ο μονόχρωτος κι αγχώδης λογοτέχνης, που, επειδή βάραινε η καρδιά του, έγραφε σαν να θρηνούσε και τραβούσε τα μαλλιά του κι έσχιζε τις σάρκες του.

Μεταφρασμένο στα Γαλλικά από την Claire Sainte-Soline κυκλοφόρησε στα «*Lettres Françaises*», υπό τη διεύθυνση του Aragon, πριν εκδοθεί στο Παρίσι, το 1961.

Το βιβλίο του Λούλη το έστειλε στο Παρίσι η καθηγήτρια και συγγραφέας Σμαράγδα Μοστράτου σε μια φίλη της, την Αγγέλα Μεντίτση-Βαλιάδη (φιλόλογο, παιδαγωγό, ιδρύτρια του πρότυπου Σχολείου του Σαιν-Κλου), η οποία ήταν πολύ συνδεδεμένη με την Κλαίρ Σαιντ-Σολίν. Η Αγγέλα Μεντίτση-Βαλιάδη το έδειξε, το διάβασε και το μετάφρασε στη γαλλίδα συγγραφέα, βοηθώντας την έτσι στη σύνταξη του γαλλικού κειμένου. Η Σαιντ-Σολίν το προώθησε στον Louis Aragon, ο οποίος ως διευθυντής των «*Lettres Françaises*» το δημοσίευσε σε επτά εβδομαδιαίες συνέχειες της εφημερίδας του, το 1959, με εικονογραφίες του Luc Simon. Δύο χρόνια μετά, εκδόθηκε σε βιβλίο από τον Οίκο Bernard Grasset, στο Παρίσι.

Το ιστορικό αυτής της μετάφρασης στη Γαλλία, το διηγείται λεπτομερώς η Σμαράγδα Μοστράτου σ' ένα αφιέρωμα του «ΑΝΤΙ» στον Βασίλη Λούλη, τον Ιανουάριο του 1983.

Επιστροφή στην αρχαία κραυγή του Christian Dedet

Ένα άρθρο στην εβδομαδιαία εφημερίδα ARTS (Παρίσι), τον Απρίλιο του 1961.

«Ένα βιβλίο φαίνεται ότι είναι καλό και χωρίς την επαιτική εισαγωγή της κυρίας Κλαιρ Σαιντ-Σολίν. Το ύφος του είναι σωστό από τις πρώτες γραμμές, η ανάγνωση συνεχίζεται συναρπαστική. Ο συγγραφέας είναι "γνήσιος", δεν είναι ψηλομύτης, μιλάει με την καρδιά του και τόσο η ειλικρίνειά του όσο και η έκφρασή του τον φέρνει στο ύψος της κλασικής τέχνης.

«Ο Έλληνας Βασίλης Λούλης, ένας "αρχάριος" σαράντα χρονών, που θα έπρεπε να έγραφε μετά τη δουλειά του στα βαπόρια, χάνοντας τις ώρες του ύπνου του, έχει μια πραγματική ιδιοσυγκρασία συγγραφέα. Οι έννοιές του μας ελκύουν αμέσως όταν μας παρουσιάζει απλοϊκούς ανθρώπους, που ήταν ήρμεσι κι αγαθοί πριν γίνουν αντάρτες: ανθρώπους αθώους που τους έτρωγε τα σπλάχνα η αναμονή του θανάτου. Και επειδή τους γνωρίζουμε καλά αυτούς τους μεσογειακούς λαούς, ψαράδες, ταυρομάχους ή απλούς ονειροπόλους, μπορούμε να βρούμε σε αυτό το σύντομο διήγημα του Βασίλη Λούλη ολόκληρη τη μεγάλη και θλιβερή αλήθεια της ζωής.

«Η Λυσικόμος Εκάβη είναι η πικρή ιστορία του Βαγγέλη (Σ.Τ.Ε. Τζελιού στο ελληνικό κείμενο), ενός ανθρώπου της θάλασσας, της φτώχειας και μιας οικογένειας που ο χριστιανισμός της επανέρχεται στα τραγικά θέματα. Δεν σκέφτεται παρά να φύγει στη θάλασσα: μούτσος, ναύτης, θερμομαστής. Του αρέσουν τ' αστέρια και το φως, αλλά είναι πάντα κλειστός στ' αμπάρια, αιχμάλωτος στις παλιοταβέρνες και τα μπορντέλα: κι αν κάνει τάχα ότι ξέχασε τη μάνα και τις αδελφές που αγαπάει, είναι γιατί, σαν τον Οδυσσέα, τον βαραίνει η μοίρα του έλληνα ναύτη. Τον καταδιώκει η αδικία των ανθρώπων και μια αδικία ακόμα πιο μεγάλη κι από των ανθρώπων: υποταγμένος στην εχθρότητα της κοινωνίας, δεν κατορθώνει ποτέ να πραγματοποιήσει το όνειρο της ζωής του. Σαν αρχαίος ήρωας θα υποφέρει την αγωνία και τη φθορά της αγνότητας, ώσπου να ξεσπάσει η κραυγή. Εκάβη: η "Λυσικόμος Εκάβη" δεν είναι μόνο ένας μύθος! Είναι η καθημερινή μας πραγματικότητα με την πονεμένη καρδιά της. Είναι αλήθεια ότι οι μύθοι είναι αθάνατοι.

«Όλοι οι Έλληνες είναι σε εξορία! Κι εμείς, θα τους ακούμε τους ήρωες αυτής της ωραίας ιστορίας να ρωτάνε συνέχεια αν έχει ή αν δεν έχει θάλασσα (Σ.Τ.Ε. λίμνη στο ελληνικό κείμενο) το Σικάγο».

Κλαιρ ΣΑΙΝΤ-ΣΟΛΙΝ (1891-1967)

Γαλλίδα μυθιστοριογράφος, η Nelly Fouillet πήρε το λογοτεχνικό της ψευδώνυμο Σαιντ-Σολίν από το όνομα ενός μικρού χωριού δίπλα στο Melleran του νομού Deux-Sèvres στη Γαλλία, όπου γεννήθηκε το 1891.

Σπούδασε στην Ecole Normale de Sèvres, ένα από τα γαλλικά πανεπιστήμια πολύ υψηλού κύρους και απέκτησε «agrégation» (μεταπτυχιακό τίτλο) φυσικών επιστημών και χημείας.

Παράλληλα με το επάγγελμα της καθηγήτριας φυσικής και χημείας, συγγράφει 25 μυθιστορήματα και διηγήματα και πολλά άρθρα σε εφημερίδες και λογοτεχνικά περιοδικά. Ήταν μέλος της κριτικής επιτροπής των λογοτεχνικών βραβείων «Prix Populiste» και του «Prix Femina» (από το 1958).

Κατατάσσεται στους μετα-μπαλζακικούς γάλλους συγγραφείς του 20ού αιώνα. Καταγγέλλει την ωμότητα, τον ανδρικό σοβινισμό (machisme) και τη ασυδοσία των ανδρών (mislerie). Το ύφος της είναι στυφό, η έκφραση στεγνή, ανένδοτη και μάλιστα σκληρή. Τα σκηνικά της υποβάλλουν ασαφείς ατμόσφαιρες και μυστηριώδη γεγονότα, με πρόσωπα που έχουν κρυφούς χαρακτήρες έστω κι αν εμφανίζονται σε ομαλές, κοινοτοπικές και συνηθισμένες περιστάσεις.

Όλα σχεδόν τα γραπτά της είναι εμπνευσμένα από εμπειρίες της ζωής της. Πρωτοήλθε στην Ελλάδα στη δεκαετία του '20 ή στις αρχές του '30. Θα έμαθε τα Νεοελληνικά χάρη στις γερές βάσεις που απέκτησε από τις κλασικές πανεπιστημιακές της σπουδές στα Αρχαία Ελληνικά και στα Λατινικά.

Βασίλης Λούλης. Σχέδιο του Γιώργη Βερλέμου για το σρήγημα «Τα Παράσημα», έκδ. Μαρφωτικού και Εκπαιδευτικού Συλλόγου Κύμης, 2006.

Βασίλης Λούλης. Σχέδιο του Λευτέρη Ρόρρου. Συλλογή Λογογραφικού Μουσείου Κύμης.

Πέμπτη 20.4.1961

34, RUE DU COTENTIN
PARIS (XVe)
TEL. SÉGUR 78-08

Με ευχκίνησε πολύ η κριτική σας για την "Εκάβη" που δημοσιεύτηκε στο "Arts". Είναι ένα ξεχωριστό κείμενο που κατανοήσατε και ερμηνεύσατε ουβιαδικά. Υπάρχει κι εκεί η αμείλικτη μοίρα, όπως στον Αισχύλο.

Είστε ο πρώτος που συστήνει στο κοινό αυτό το βιβλίο, το οποίο κινδυνεύει να καθεί μέσα στον κυκεώνα της σύγχρονης παραγωγής. Θα ήταν κρίμα.

Ο συλλογισμός σας στον πρόλογο μ' έκανε να χαμογελάω. Πιστεύετε ότι είναι εύκολο να προβελκυθεί το κοινό; "Βασίλης Λούλης"; Αγνωστος.

Και είστε πραγματικά βέβαιος ότι αν δεν είχα ριξει το δόλωμα θα είχατε ποτέ ανοίξει αυτό το βιβλιαράκι; Η αλήθεια είναι ότι αυτό το κείμενο μπήκε στην καρδιά μου και το υπεραβπίζομαι με όλη μου τη δύναμη.

Ευχαριστώ για τη βοήθειά σας
Με εκτίμηση
Claire Sainte-Soline

Επιστολή της Claire Sainte-Soline στον Christian Dedet
δημοσιογράφος, συγγραφέας και ιατρός
(Από το αρχείο του παραλήπτη)

«[...] Η Κλαιρ Σαιντ-Σολίν, πολύ συγκινημένη από το άρθρο μου για την Λυσίκομο Εκάβη, στην Arts, προπάντων που θα ήμουνα ο πρώτος, και ίσως ο μόνος, ο οποίος επισήμανε αυτό το κείμενο του Βασίλη Λούλη, ξεχωριστό καθώς το χαρακτηρίζει. Νοιώθει κανείς μίαν αμείλικτη μοίρα έως τον Ίλιγγο, όπως στον Αισχύλο».

Απόσπασμα από το βιβλίο του Christian Dedet
Η φοβερή νεολαία. Το χρονικό της δεκαετίας του '60
(Ημερολόγιο)
Les Editions de Paris, Max Chaleil, σελ. 198, 2003

© ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΥΜΗΣ
Οκτώβριος 2011

Επιμέλεια: Γιάννης Ν. Βάχλος, Παρίσι • Επιμέλεια έκδοσης: Μάγνη Στουρνάρα, Αθήνα